

BARANYI BÉLA

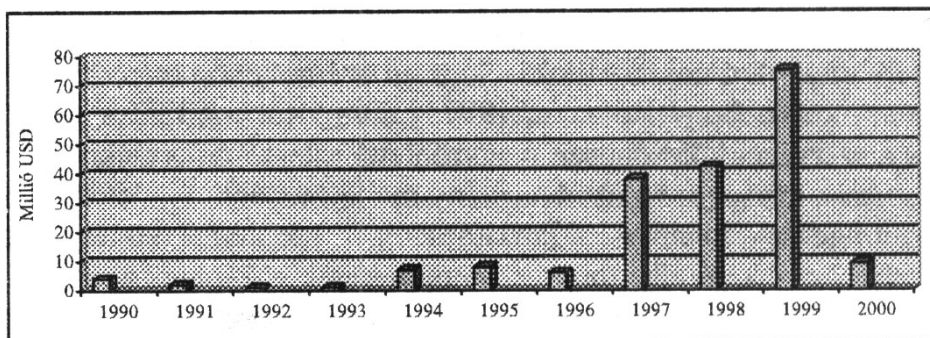
SZÉKELYFÖLD, MINT A MAGYAR TŐKEMOZGÁS TOVÁBBI LEHETSÉGES CÉLTERÜLETE

Az együttműködés pillérei – a gazdasági kapcsolatok

A magyar-román gazdasági kapcsolatok az elmúlt évtizedben öröndentesen fejlődtek. A rendszerváltozásokon túl számottevő eredményeket leginkább az hozott, hogy Románia 1997. július 1-től a CEFTA teljes jogú tagja, s a szervezet kölcsönösen megszüntette a legtöbb termékre kiszabott vámot, bár az egységes vámkedvezmény mellett továbbra is léteznek kétoldalú kontingensek, mennyiségi korlátozások. A problémák zöme éppen abból adódik, hogy a mindkét ország számára rendkívül fontos agrártermékek (gabona, húсарuk) esetében megmaradtak a mennyiségi korlátozások, és Románia állandóan védővámokkal kívánja útját állni az „olcsó”, ám jobb minőségű magyar áruknak. Ennek ellenére a belépést követően csupán egy esztendő alatt 59,2%-kal nőtt a két ország közötti kereskedelmi forgalom 1997-hez képest, ami annyit jelentett, hogy Románia CEFTA-kereskedelméből Magyarország 55%-kal részesedett, azaz a szomszédos ország a legnagyobb CEFTA-partner lett. Románia CEFTA-tagsága óta ugrásszerűen megnőtt az oda irányuló magyar export, amelynek volumenét csak részben ellensúlyozta a magyar import mérsékeltebb ütemű emelkedése. Románia Magyarország 10. legjelentősebb exportpiacává lépett elő. A megélénkülő kapcsolatok következményeként a közép-kelet-európai magyar befektetések elsődleges célpontja Románia lett, miután az összes kelet-európai magyar befektetések 40%-a itt valósult meg, 1990-1998 között mintegy 84,5 millió USD értékben.

A magyar-román gazdasági kapcsolatok jelentőségét bizonyítja, hogy a magyar export 2000-ben 574,2 millió USD-t tett ki, ami az előző évhez képest 22,8%-os növekedést jelentett. A magyar import ugyanekkor 328 millió USD volt, ami 40,5%-os növekedésnek felelt meg. Románia 3,4%-os részesedésével a Magyarországra irányuló export tekintetében a hetedik helyet, míg 3,9%-os importjával az ötödik helyet foglalta el külföldi partnerkapcsolataiban. A magyar tőke kivitel kumulált értéke 2000 végén 180 millió dollár volt, míg a román tőke kivitel ezzel szemben csak mintegy 30

A kulturális térségek szerepe a regionális fejlesztésben. Válogatás a II. Székelyföld Konferencia előadásaiból
 millió dollár volt. A magyar tőkerészvételű cégek száma 2000 végén elérte a 3500-as nagyságrendet, miközben 1998-ban még csak 2712 volt a magyar tőkével működő cégek száma. Ezzel Magyarország a romániai külföldi tőkebefektetők rangsorában a hetedik, míg a befektetett összítőke értékét tekintve a 12. helyet foglalja el. A legnagyobb magyar befektető a MOL Rt., amely tőkenagyságát tekintve 74 millió dollárt mondhat a magáénak Romániában. A román tőkerészvételi cégek száma 2000 végén 2.000, a legnagyobb román befektető pedig a PETROM (15 millió USD) volt. A felsorolt néhány adat is bizonyítja a gazdasági együttműködés fontosságát, mindenképp a magyar fél jelentékenyebb és aktívabb jelenlétét támasztva alá (7. ábra).

1. ábra: A Romániába irányuló magyar tőkekivitel alakulása 1990-2000 között

Forrás: MNB (Szerk.: Szabó András).

Magyarország az elmúlt néhány évben már nemcsak egyoldalúan befogadta a működő tőkét, hanem gazdasági eredményei révén maga is külföldi befektetővé vált. A magyar tőkeexport 60-70 százalékka Nyugat-Európába irányul, ezek zöme azonban valójában csupán pénzügyi tranzakciók (adó-elkerülés stb.) részeként hagyja el az országot. A közép-európai magyar befektetések jelentős hányada viszont Romániában realizálódik, ami a legfontosabb keleti partnerré tette a szomszéd országot. A 2.712 bejegyzett gazdasági társaságból 2.660 működött 1998 végén, és ez a külföldi befektetők rangsorában a vállalatok száma alapján a 7. (4,3%-os részesedés az összesből, 85,6% a CEFTA-ból), a befektetett tőkét tekintve pedig 13. (2,3%, illetve 66,4%) helyezést jelent Magyarországra számára Romániában. A létrehozott magyar vállalkozások 94%-a kft, mintegy 6%-a (160 cég) pedig részvénytársaság, vagyis még mindig inkább a kisebb méret dominál. Más kérdés, hogy 1994 után visszaszorultak a kisbefektetők és magánszemélyek, és azóta már a nagyobb vállalatok (pl. a MOL) vették át a vezető szerepet a piacszerzésben. Időközben természetesen jelentős tőkekon-

A kulturális térségek szerepe a regionális fejlesztésben. Válogatás a II. Székelyföld Konferencia előadásaiból

centráció zajlott le, mivel a tíz legjelentősebb befektető (*MOL Rt., DUNAPACK Rt., Richter Rt., Budapest Bank Rt., Pannonpipe Kft., Tiszai Vegyi Kombinát Rt. stb.*) rendelkezik a kivitt tőke kétharmadával. Az átrendeződés háttérében a felgyorsult romániai privatizáció áll, és az előnyös feltételeket a már korábban termelési kapcsolatokkal rendelkező cégek tudták a legjobban kihasználni. Szintén jelentős előnyt biztosítanak a hazai folyamatokban évekkal korábban szerzett átalakítási-menedzselési tapasztalatok a megvásárolt üzemek feljavításában, és emiatt Magyarországnak, mint „nyugati befektetőnek”, jelentős a presztízse Romániában.

A *magyar export*, különösen az *élelmiszeripar egésze* (szinte mindenféle termék), valamint a feldolgozott építőipari anyagok és terméktípusok, gépipari termékek bizonyos csoportjai, illetve komplett gépipari technológiák révén nőtt a többszörösére. Az *import legnagyobb részét az építőipari alapanyagok*, illetve a különféle műtrágyák, só, nehéz- és színesfém tömbök/hulladékok, valamint a gép- és járműalkatrészek, felújítható gépek behozatala teszi ki. A *vegyes tulajdonban lévő vállalatok* általában az *élelmiszeripar, az építőipari szolgáltatások, a ffeldolgozás, az idegenforgalom* és az *export-import tevékenységek* körében működnek nagyobb számban.

A *mezőgazdaságban*, a határmenti térségekben csaknem megegyező természeti adottságokból adódó hasonló termelési szerkezet miatt eddig inkább az együttműködés hátrányos hatásai érvényesültek, holott a hasonló rendszerek könnyen összekapcsolhatók lennének, és a kooperáció lehetővé tenné egyfajta szakosodást a területek között (pl. vetőmagtermelés stb.), és ennek eseti, kezdetleges formái helyenként már ma is megjelennek. Uniós tagállamokként az egyforma jogrend és szabványrendszer ezen a téren is tovább emelheti a kapcsolatok színvonalát, és a közös érdekek védelme szintén ebbe az irányba hat. Sokkal kézzelfoghatóak az *élelmiszeripari együttműködések*, amelyek a malomipar egykori összefonódásának a mintáját követhetik, példa erre a CEREOL, amely a megnövelt piacai és kapacitása miatt már most rá van utalva a román nyersanyagra).

Jelenleg a magyar vállalatok a hagyományok és a már régen befejeződött privatizáció miatt jelentős előnyben vannak, amit érdemes kihasználni a piacszerzésre. A tudatos kooperáció irányába mutat – és ezért érdemes továbbfejleszteni – a húsiparban az elmúlt években kialakult helyzet. A gyengébb minőségű termékekkel, a jobb kapcsolatok és kisebb vámok hatására a román cégek uralják az oroszországi piacok nagyobb részét, eközben a magyarok jelentős pozíciókra tettek szert a román belföldi piacokon. A közös érdekek mellett természetesen a közös gondok (strukturális válság, bizonytalan gazdálkodási formák stb.) ugyancsak ösztönzik az együttműködést az ágazatban.

Az elmúlt évek folyamatai strukturális átrendeződést eredményeztek az *ágazati szerkezetben* is. A magyar tőkével működő vállalatok 42%-a a kereskedelemben, 30%-a a termelő ágazatokban, 16%-a a szolgáltató szektorban, 9%-a a külkereskedelemben, 2%-a pedig az építőiparban működött 1998 végén. Ennek fő oka, hogy ma Romániában a munkaerő-igényes, exportorientált ágazatokban érdemes befektetni, mivel a hatalmas belső piacon kicsi a fizetőképes kereslet. Ez részben már mutatja a befektetések kockázatait, amelyekhez társul a még mindig magas infláció, a lej folyamatos leértékelése, a korrupció és a túlzott bürokrácia, valamint a román bankrendszer, a gazdaság bizonytalan helyzete.

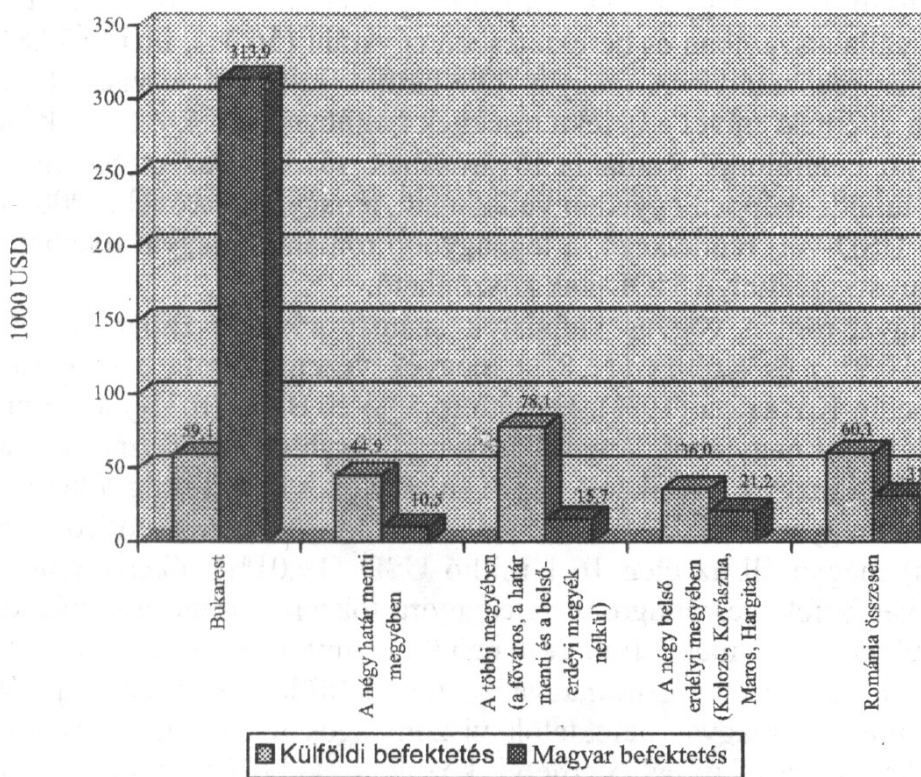
A „gazdasági kapcsolatok” sajátos, ám igen elterjedt formáját jelenti az *ún. megélhetési turizmus* és a *feketemunka*. A két ország közötti kapcsolatok leginkább a szürke-, illetve feketegazdaság területén növekedtek, amihez jelentősen hozzájárultak a régió rossz gazdasági körülményei. A *bevásárló-turizmus*, illetve főként a mezőgazdasági, az építő- és feldolgozóipari idénymunkák alkalmával megerősödő munkaerő-kínálat, az *ún. feketemunka* döntően a magyar oldalon jelentkezik.

A magyar tőkebefektetések területi megoszlása Romániában

Romániában a külföldi *befektetések területi megoszlására a vállalatok számát és törzstőkéjét tekintve a koncentráltság jellemző*, mivel Bukarest csaknem 60%-kal részesedik mindkét vonatkozásban. A *magyar befektetéseknél* módosul a kép, mivel azok *elsősorban a magyarlakta területekre irányulnak*. Ennek legfőbb oka a nyelvi nehézségeken túl a nagy távolság, valamint az elmaradott infrastruktúra. Mindez már Bukarest esetében is komoly hátráltató tényező. A magyar érdekeltségek számát tekintve tehát az erdélyi-partiumi, illetve a belső erdélyi, köztük a székelyföldi megyék állnak az élen. Ugyanakkor a nem magyar tőke kevésbé preferálja a magyar-román határvidéket – kivételt jelent ez alól Temes (Timiș), amely országosan is kiugró értékekkel rendelkezik – mivel a négy román (Timiș, Arad, Bihor, Satu Mare) megyében a nem magyar társaságok 12%-a működik (szemben a 33%-os magyar részarányal), az *össztőke* mindkét esetben alig több mint 9%-ával.

Kedvezőtlen tény az érintett megyék számára, hogy az itt vezető szerepet játszó magyar befektetők viszonylag szegényebbek egyéb külhoni társaiknál: átlagban feleakkora pénzüsszeggel hozzák létre vállalkozásaikat, de – Bukarestet kiemelve – a maradék „vidéki” területeken már csak az egyharmados arányt érik el. Még rosszabb a helyzet a közvetlen határtér-ségben, mert a kisvállalkozások nagy száma miatt a magyar cégek tőkéje

A kulturális térségek szerepe a regionális fejlesztésben. Válogatás a II. Székelyföld Konferencia előadásaiból már csak negyede az itteni külföldi befektetések átlagának. A vállalkozások nagy száma, vagyis a megélenkült érdeklődés mögött tehát nem áll igazán komoly erő: a négy megyében a magyar cégek átlagos tőkéje 10.500 dollár, szemben a 16.800 dolláros román (a bukaresti befektetéseket nem tartalmazó) átlaggal. Ennek ellenére a földrajzi közelség és jobb elérhetőség, a viszonylagos fejlettség és a nyelvi előnyök révén a román *határ mente és belső Erdély továbbra is komoly szerepet játszik majd a tőkebeáramlásban*. Igen figyelemreméltó, hogy a négy belső erdélyi megyében az egy cégre jutó magyar befektetések 22,1 ezer dolláros átlaga magasan meghaladja a 16,8 ezer dolláros román „vidéki” mutatót, illetve a nyolc erősen magyarlakta határ menti és belső erdélyi megye, valamint Bukarest nélkül számított megyei átlagot (2. ábra).

2. ábra: A Romániában befektető magyar, illetve külföldi cégek átlagos tőke nagysága, 1998

Forrás: Saját szerkesztés az ITDH jelentés alapján. *Magyar-román határmenti térség...* Terra Stúdió Kft. 2000.

A Romániába irányuló magyar tőke mozgások területileg elsősorban a magyarlakta régiókba, az *államhatár mentén fekvő négy romániai megyébe* (Szatmár, Bihar, Arad, Temes), illetőleg a *belső erdélyi területekre* (Kolozs, Kovászna, Maros, Hargita), valamint az értékében kimagasló, de szigetszerűen elhelyezkedő Bukarestbe irányulnak. Érthető okokból sok tényező járul hozzá a magyar befektetések dinamizálásához, többek között a hagyományok ápolása, a magyarnyelvűség, és az anyaországtól elszakadt népesség segítése miatt is a magyar tőkebefektetése igen erősen a magyar többségű vagy jelentős mértékben magyarlakta régiókba, a határ menti és belső erdélyi megyékbe valósulnak meg. Bukarestet, a fővárost leszámítva a keleti országrészekben szinte nincs is magyar befektetés, jóllehet erre román részről az igény és az elvárás megvolna, ám a nyelvi nehézségek, az elmaradott infrastruktúra, a nagyobb távolság elriasztja a magyar tőkét.

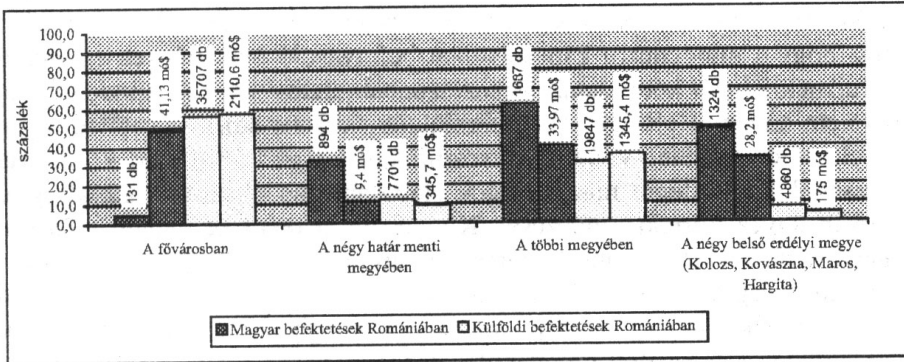
A külföldi, nem magyar tőke területi megoszlására jellemző, hogy több mint fele vállalat számban és befektetésben egyaránt (56,4%, illetve 57,8%) Bukarestben realizálódik. A magyar tőke területi sajátosságai viszont ettől jelentősen eltérnek, mivel a befektetéseknek számban csak 4,8%-a, tőkében 48,7%-a koncentrálódik Románia fővárosában, ráadásul az utóbbi magas aránya is tulajdonképpen egyetlen vállalatnak, a nagy tőkeerővel (2000-ben 74 millió USD-vel) rendelkező, a legnagyobb romániai magyar tőkebefektető, bukaresti székhelyű MOL-nak köszönhető.

A magyar-román vegyes vállalatok számát tekintve Bihar (18,1%), Hargita (16,9%) és Kolozs (13,8%) megyék vezetnek, míg a befektetett tőkéből pedig Kovászna (19%), Hargita (6,5%) és Bihar (6,3%) a sorrend. A Székelyföldet nagyjából „lefedő” Hargita (Harghita), Kovászna (Covasna) megyék a magyar vállalatok 23,5%-ának adnak helyet, míg tőkerészesedésben a magyar befektetések 25,53-át teszik ki. Befektetésben Kovászna (Covasna) megye áll az élen 16,1 millió USD (19,01%) tőkenagysággal. Egy magyar befektetés átlagosan feleannyira tőkeerős, mint egy más külföldi befektetés. A vidéki, Bukarest nélkül számított értékekben már háromszoros a különbség a nem magyar eredetű külföldi befektetések javára, ami az „átlagos” magyar befektetők viszonylagos tőkeszegénységének a bizonyítéka. Am a négy belső erdélyi, köztük székelyföldi megyékben relatíve jelentős a magyar tőkekoncentráció, különösen, ami Kovásznát illeti (3-4. ábra).

A határon átnyúló *gazdasági kapcsolatok élénkítésének* az egyik fő mozgatórugója a gazdasági együttműködések elősegítése, ezen keresztül a partnertérségek anyagi helyzetének és az itt élők életszínvonalának javítása volt és marad a jövőben is. Éppen emiatt csak a *kölcsönös érdekeken* (leginkább a *profitszerzés*) alapuló együttműködések válhatnak életképessé, az adminisztratív, felülről vezérelt kooperációknak nincs esélyük. A gazdaság-

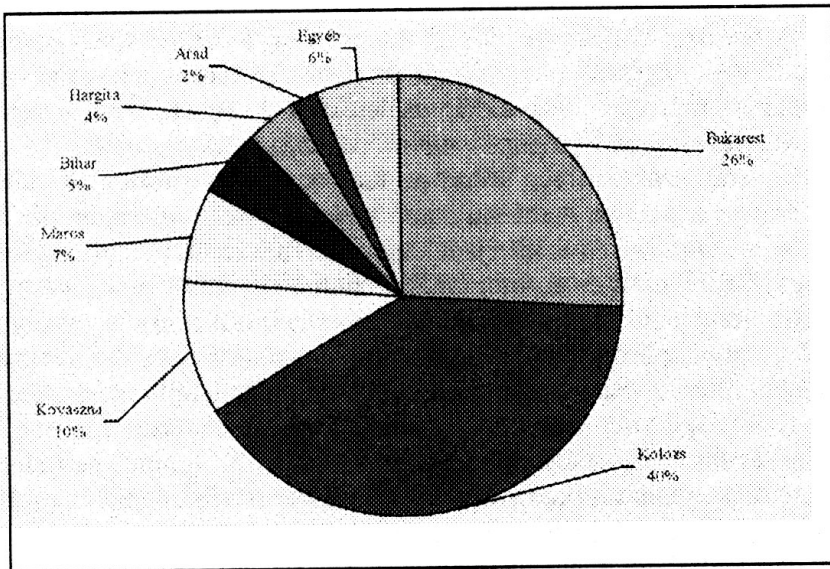
Erdélyi Magyar Adatbank

A kulturális térségek szerepe a regionális fejlesztésben. Válogatás a II. Székelyföld Konferencia előadásából fejlesztő intézkedéseknek tehát a versenyképességet, a regionális termelési kapcsolatokat kell fejleszteniük, és erre nagyon sok közvetett és közvetlen beavatkozási lehetőség kínálkozik mindkét ország számára.

3. ábra: A magyar és a külföldi tőkebefektetések számának és nagyságának területi megoszlása Romániában az összes befektetések százalékában, 1998

Forrás: Saját szerkesztés az ITDH jelentés alapján. Magyar-román határmenti térség... Terra Stúdió Kft. 2000.

4. ábra: A magyar tőke kivitel megoszlása 2000 végéig
Forrás: MNB (Szerk.: Szabó András).

A történeti és etnikai okokon túl a magyar tőkemozgás további dinamizálásának egyik közvetett, de alapvető fontosságú eleme a jövőben az *infrastruktúra fejlesztése*, mivel a *kommunális, az informatikai és a közlekedési hálózatok* rossz minősége, szűk teherbíró képessége vagy éppen hiánya erősen korlátozza a gazdasági élet szereplőinek kapcsolatait. Nagyon fontos, hogy a mindennapi kapcsolatokat befolyásoló intézmények együttműködjenek a határ két oldalán, ehhez azonban biztosítani kell minden anyagi és nem anyagi segítséget (pl. információs rendszer stb.). Lehetőleg egységesíteni, de legalább világosan *tisztázni kell a jogköröket*, mert a bizonytalanságok és esetleges hiányosságok alaposan megnehezítik a gazdasági és egyéb ügyek korrekt rendezését. Kiemelt területként kezelendő a *humán erőforrás-fejlesztés* is, mert egyrészt a kapcsolatok kiépítéséhez és fenntartásához megfelelő szakértelem szükséges, másrészt a rendelkezésre álló munkaerő képzettségi szintje alapvetően meghatározza a külföldi tőke érdeklődését, a további fejlődési lehetőségeket. Ám a fentebb felsorolt területek fejlesztését kiegyensúlyozottabbá kell tenni, mert az egyes elemek egyoldalú fejlesztése keveset ér a más területeken megmaradó hiányosságok révén.

A határon átnyúló kapcsolatok intézményi feltételeiről

A *határon átnyúló gazdasági kapcsolatok kialakításában, fenntartásában* és működtetésében egyrészt a tényleges gazdasági jellegű együttműködéseknek, másrészt az érdekképviselőknek és egyéb, a *gazdasági együttműködésekhez segítő intézményeknek van alapvető szerepük*. Közvetve és közvetlenül számos ilyen szervezet támogatja a profitorientált vállalkozásfejlesztést a magyar-román oldalon egyaránt. Az *önkormányzatok és önkormányzati társulások* kiterjedt kapcsolatrendszerük (települési, kistérségi, megyei, regionális és euroregionális szinten egyaránt) segítségével komoly segítséget jelentenek a vállalatoknak és vállalkozásoknak. Igaz ugyan, hogy a legtöbb kapcsolat ma még kulturális-oktatási jellegű, azonban ezek továbbfejlődése lehetőséget biztosíthat a gazdaságfejlesztési eszközök tudatos és kölcsönös igénybevételéhez. Minden megyében van néhány település és kistérség – Csenger, Berettyóújfalú stb. –, amely a mögötte álló gazdasági szereplők (kamarák, vállalkozásfejlesztési alapítványok) segítségével gazdaságfejlesztési szempontból különösen aktív.

A sikerekhez elengedhetetlen a gazdasági és a politikai-adminisztratív szereplők minél jobb együttműködése, mivel ezek számos területen egymásra utaltak, és végeredményben a célok is közösek. Ennek megfelelően az önkormányzatok és településszövetségek jó néhány tervezett vagy már

A kulturális térségek szerepe a regionális fejlesztésben. Válogatás a II. Székelyföld Konferencia előadásaiból folyamatban lévő programmal kívánnak javítani a gazdasági feltételeken. Nem lehet elégszer hangsúlyozni az infrastruktúra és a határátkelők fejlesztésének, valamint a közlekedési hálózat elemei korszerűsítésének a szükségességét (főleg a teherforgalom segítésére RO-LA és kamionterminálok építését), a közlekedési hálózatok elemeinek (út, vasút, reptér, kikötő) korszerűsítését-kiépítését.

A rendszeres polgármesteri és egyéb intézményközi találkozókra egyre több szó esik a gazdasági együttműködésekről. Létezik például a román Bihar és a magyar Hajdú-Bihar megyék, illetve a német Rheinland-Pfalz tartomány közötti megállapodás, amely a magyar-román határtérség mindkét oldalának fejlesztését tűzte ki célul közös projekteken keresztül. A 4-4 határmenti megye egyre több közös, az Unió pénzeit gazdaságfejlesztési célra igénylő pályázatot nyújt be. *Igény mutatkozik magyar-román vámszabadterületek és gazdaságfejlesztési pólusok kialakítására*, és az önkormányzatok haladnak is ebbe az irányba (pl. a *szegedi logisztikai központ*, a *határ két oldalát összefogó Bihari Vállalkozási Övezet*, illetve a hármashatár lehetőségeit kihasználó övezet kialakítása Makó központtal). Nagyon hasznos a megyei önkormányzatok pénzügyi és egyéb segítségével a *szakmai kiállítások és vásárok* (Csaba-Expo, Kelet-Nyugat-Expo, Szatmár-Expo, Bihar-Bihar Expo határmenti kiállítások és vásárok) megrendezésében, és ezen a téren a kisebb területegységek, kistérségek, települések aktivitása szintén széleskörű és számottevő (fórumok, vásárok, egyéb rendezvények megtartása, illetve fejlesztési programok kidolgozása).

A szakmai szervezetek közül a megyei *vállalkozásfejlesztési alapítványok* szerződéses viszonyban állnak a hasonló profilú romániai intézményekkel. Közös munkát végeznek ki fejlesztési és képzési programokat (főleg a román vállalkozók segítségét célozva), együtt pályáznak, illetve közös munkát végeznek létre vállalkozásokat segítő szervezeteket. A legfontosabb cél a gazdasági kapcsolatok fejlesztésén túl a román vállalkozók versenyképességének javítása, függetlenül attól, hogy van-e ennek közvetlenül pozitív hatása a magyar partnerekre. Ennek érdekében folytatják az üzletember-találkozók szervezését, a kölcsönös partnerközvetítést, egy közös adatbank létrehozását, a jogi és egyéb szaktanácsadást, egy közös turisztikai térkép elkészítését, illetve mikro-euroregionális fejlesztési tervek kidolgozását.

A *megyei kamarák* kulcsszerepet játszanak a hazai és nemzetközi gazdasági kapcsolatok fejlesztésében, ráadásul ezirányú tevékenységüket önállóan és saját felelősséggel, de az adminisztratív-közigazgatási szereplőkkel szorosan együttműködve végezhetik. A kamarai törvény változásai azonban alaposan beszűkíthetik a lehetőségeket, mivel a kötelező tagság megszűntével a tagok nagyobb része kilépett, és a tagdíjából származó jövedelmek csökkenése miatt jóval bizonytalanabbá vált az anyagi helyzet.

A határon átnyúló kapcsolatok fejlesztésére fordítható összegek eddig is szűkösnek bizonyultak (ezt bizonyította a rengeteg pályázat), ám még mindig ezek voltak a legjelentősebb ilyen célra fordítható helyi források.

Az anyagi lehetőségek korlátozottabbá válása ellenére a kamarák az alkalmazottak szakismerete és kapcsolatrendszere révén a jövőben sem veszítik el jelentőségüket – már csak azért sem, mert leginkább a megyei kamarák „találták meg” a román oldali partnerszervezeteket. Az együttműködést nehezítő tényező, hogy Romániában hiányzik a termelőket összefogó, a magyar *agrárkamarához* hasonló érdekvédelmi szervezet. Ennek ellenére a magyar agrárkamarák komoly tevékenységet fejtenek ki az információcsere (üzleti ajánlatok, jogszabályi változások stb.), a kiállítás-szervezés (ezek eddig nem hoztak érezhető hasznot a technikai színvonal és a termelési kultúra óriási különbségei miatt) és a tagok piacra jutási feltételeinek kölcsönös javítása területén, jelentősen lendítve a gazdasági kapcsolatokon. A *kereskedelmi és iparkamarák* valamennyi megyében rendelkeznek határon túli kapcsolatokkal, a közvetlen határsávot és a távolabbi román megyéket egyaránt érintve.

A *regionális területfejlesztési tanácsok* jelenleg még nem játszanak jelentős szerepet a határon átnyúló gazdasági kapcsolatok alakításában, de az *Észak-Alföldi*, illetve a *Dél-Alföldi Régió* munkaszervezeteinek az erősödésével a helyzet kedvező irányba változhat. Az *eurorégiók* saját strukturális problémáikból (túlméretezettség, lassú cselekvőképesség stb.) és a finansziális háttér hiányából adódóan nem tudják megfelelően segíteni a kapcsolatok fejlődését, bár a munkabizottságok révén mindkét szervezetben megfelelő hangsúlyt kap a gazdaságfejlesztés. A magyar-román kapcsolatok a két, a *Kárpátok*, illetve a *Duna-Körös-Maros-Tisza Eurorégióban* intenzívek, de ennek a gazdaság fejlődésére kevés hatásuk van – és az elemzők szerint ez a jövőben sem változik jelentősen.

A határon átnyúló gazdasági együttműködést tehát számos szervezet segíti közvetlen vagy közvetett módon, azonban a mindennapi kapcsolatokat az „alulról jövő” spontán szerveződések határozzák meg, amelyeket a piaci érdekek és a kézzelfogható gazdasági előnyök megszerzésére tett lépések irányítanak. Emiatt a gazdaságfejlesztési tervekben *a vállalkozói igények kielégítésére kell elsősorban törekedni*. A gazdasági együttműködés számottevő bővülésével a problémák néhány vállalkozás helyett már sokakat érintenek majd, s ezért várhatóan megoldásuk is egyre sürgetőbb feladat lesz. Ám a gazdasági kapcsolatok építése érdekében ma még sok olyan tennivaló akad, amely meghaladja a regionális szervezetek és intézmények képességeit, magasabb szintű koordinációt igényel. *Kiutat elsősorban mindkét ország számára az Európai Unióhoz való mielőbbi csatlakozás ígér. A csatlakozás a kötelező jogharmonizáció folytán rengeteg mai problémát szüntetne meg.*

Összegzés

A magyar-román határ két oldalán gyakorlatilag ugyanazokkal a problémákkal kell megküzdeni, de a magyar és a román oldal között sok tekintetben óriási fejlettségbeli különbségek tapasztalhatók. Ez annak ellenére így van, hogy míg a magyar határmenti megyék az országon belül a legelmaradottabb, halmozottan hátrányos helyzetű területeinek számítanak (a „periféria perifériái”), addig a Románia esetében éppen az ellenkezőjét mondhatjuk el saját országukhoz viszonyítva. A legsúlyosabb gondok azonban közös (elmaradott gazdasági szerkezet és infrastruktúra, a külföldi tőke lanyha érdeklődése, tőkehiány), azonban a két ország erősen eltérő fejlettségi szintje miatt a határ két oldalán egészen más léptékekben kell gondolkodni. Ez megnehezíti az együttműködést, de a közös érdekek, valamint a román félnek a társadalmi-gazdasági felzárkózás, valamint az euroatlanti integráció sikere iránt táplált remények megvalósítása érdekében mutatkozó intenzívebb együttműködési hajlandósága minden bizonnyal át fogja hidalni ezt a szakadékot. A „szakadékok” áthidalására azonban olyan határátkelőkre, sőt átkelők egész sorára van szükség, amelyek megkönnyítik az átjutást, elősegítik a határok átjárhatóbbá tételét a dél-alföldi magyar-román határtérségben is.

A Romániába irányuló magyar tőke mozgásról és annak területi megoszlásáról összegzésként pedig megállapítható, hogy az egyre nyitottabbá váló magyar-román határ az elmúlt évtizedben mind erőteljesebben generálta a különböző államközi együttműködéseket, köztük a leginkább „politikamentes”, piaci meghatározottságú gazdasági kapcsolatokat, és így mára azok gyakorlatilag a gazdaság szinte minden területét áthatják. A román fél megnövekedett együttműködési hajlama optimizmusra ad okot a jövő tekintetében, és csak remélni lehet, hogy ezt nem fogja akadályozni semmilyen kedvezőtlen politikai irányváltás, sem pedig – nem kívánt következményeivel – a Schengeni Egyezmény várható életbelépése sem.

Végül érthető okokból a magyar tőke mozgás fő irányait továbbra is a határ menti és a belső erdélyi megyék, illetve a román főváros jelölik ki. Bármennyire kívánatos lenne a magyar tőkebefektetések területi nagyobb decentralizálása Romániában, tudomásul véve a realitásokat, a jövőben is elsősorban a magyarlakta területek preferálására lehet számítani a magyarországi befektetők részéről.

Forrás

BARANYI Béla – BALCSÓK István - DANCS László – MEZŐ Barna: *Borderland Situation and Periferality in the North-Eastern Part of the Great Hungarian Plain*. Discussion Papers No. 31. (Series editor: Zoltán Gál.) Pécs, 1999. 86.

BARANYI Béla (szerk.): *A határmentiség kérdőjelei az Északkelet-Alföldön*. MTA Regionális Kutatások Központja, Pécs, 2001. 368.

BARANYI Béla (témavezető, szerkesztő): *A határokon átnyúló fejlődés esélyei a Kárpátok Eurorégió működési területén. (A gazdasági-társadalmi kapcsolatok alakulásának történeti összefüggései, helyzete és az együttműködés fejlesztésének lehetőségei, különös tekintettel Északkelet-Magyarországra)*. Tanulmányok az OTKA T 023004. (1997-2000) számú kutatási program tudományos eredményeiből. (Tudományos zárójelentés kézírata.) 2001. április. 266.

BARANYI Béla: *Before Schengen – ready for Schengen – Euro-regional Organisations and New Interregional Formations at the Eastern Borders of Hungary*. Discussion Papers. No. 38. (Series editor: Zoltán Gál.) Pécs, 2002. 38 p.

BARANYI Béla (témavezető, szerkesztő): *Interregionális szervezetek (Kárpátok Eurorégió, Duna-Körös-Maros-Tisza Eurorégió), valamint a gazdasági övezetek (a Záhonyi és a Bihari Vállalkozási Övezetek) szerepe és jelentősége az országhatármenti területek felzárkóztatásában, a határon átnyúló gazdasági-társadalmi kapcsolatok erősítésében*. Kézirat. Debrecen, 2002.223 p.

Magyar Nemzeti Bank adatbázisa, 2000.

Magyar-román határ menti térség fejlesztési koncepciója és programja. Terra Stúdió Kft. 2000. április, 178 p.